

RAPPORT CIRCULAIR

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Inleiding	3
Wat is circulair?	5
Hoe pakt de gemeente dit aan?	8
Tot slot.....	9

Inleiding

In verschillende door de raad vastgestelde beleidstukken staat de term circulair. In het inkoopbeleid staat dat circulariteit wordt meegenomen in onze aanbestedingen. In de omgevingsvisie staat dat de gemeente West Betuwe streeft naar een circulaire economie, een economie zonder afval. En in het landschapsontwikkelingsplan wordt een combinatie gemaakt tussen circulariteit en de ontwikkeling van het landschap. In deze bijlage wordt het begrip circulair verder uitgewerkt.

Circulariteit is een van de duurzaamheidspijlers (naast energie en klimaatadaptatie) en wordt steeds belangrijker. Daarom gaan we zaken anders doen.

Het college vindt het belangrijk om de raad nader te informeren over wat er in de gemeente West Betuwe verstaan wordt onder het begrip circulair. Een verandering begint namelijk met weten waar we naar toe willen.

Leeswijzer.

In deze informatienota leest u over:

- (1) Waar circulariteit over gaat, waarom het niet nieuw is en waarom de gemeente wel moet versnellen.
- (2) De ambitie en wat er van de gemeente wordt verwacht.
- (3) De transitie naar een circulaire economie
- (4) Wat is circulair?
- (5) Hoe pakt de gemeente dit aan?

In de verschillende roze blokken staan praktijkvoorbeelden uit onze gemeente. Deze voorbeelden geven een mooi beeld van wat er allemaal al gebeurt.

Waarom circulariteit niet nieuw is en waarom we wel moeten versnellen.

Circulair gaat over grondstoffen en materiaalgebruik, en duurzaamheid. Hoe we onze materialen en spullen gebruiken heeft namelijk impact op het milieu. Deze milieu impact gaan we verminderen. Daarnaast willen we waardeverlies tegen gaan en wat we hebben zo goed mogelijk inzetten. Zo zorgen we ervoor dat toekomstige generaties verder kunnen bouwen aan een duurzame samenleving.

De ontwikkelingen rondom circulaire producten en de circulaire economie gaan snel. En toch is het geen nieuw onderwerp. Al in 1940 werd er gesproken over industriële symbiose. Ad Lansink introduceerde in 1979 de *ladder van Lansink* om bewuster met afval om te gaan en in 2002 werd *cradle to cradle* de nieuwe standaard op duurzaamheidsgebied. Sinds 2012 spreken we wereldwijd over een circulaire economie.

Met deze informatienota wordt de raad geïnformeerd over de laatste ontwikkelingen. Maken we u wegwijs in de (vaak Engelstalige) termen die worden gebruikt en geven we u een overzicht op welke thema's we sturen.

Circulair is een middel en nooit alleen maar een doel. Bedrijven, overheden en dienstverleners maken producten en diensten circulair omdat het makkelijker is en beter voor het milieu. Omdat het zonde is om goede spullen weg te gooien en omdat het soms goedkoper is.

De noodzaak om op een betere manier met onze grondstoffen om te gaan zien we elke dag. Grondstoffen worden duurder, de vervuiling neemt toe en de vraag naar zeldzame metalen wordt alleen maar groter.

Ambitie en wat er van de gemeente wordt verwacht.

In 2050 is Nederland circulair. Dat is de ambitie van de Rijksoverheid en de provincie. Om dat doel te bereiken hebben verschillende overheden agenda's, ambities en beleid opgesteld.

- 100% circulaire economie in 2050; Nederland Circulair 2050. Rijksoverheid. Omgevingsvisie Gaaf Gelderland. Provincie Gelderland
- 2030 een doelstelling van 50% minder gebruik van primaire grondstoffen; Nederland Circulair 2050. Rijksoverheid.
- In 2021 10% circulair inkopen; MVI Actieplan. Rijksoverheid.
- In 2023 alle bouwaanvragen circulair uitgevraagd; Transitieagenda Bouw Circulaire Economie.
- In 2035 zo veel mogelijk circulair bouwen. Omgevingsvisie Gaaf Gelderland. Provincie Gelderland.

Deze informatienota is voor de gemeente West Betuwe de eerste stap naar beleid op het duurzaamheidsthema circulair.

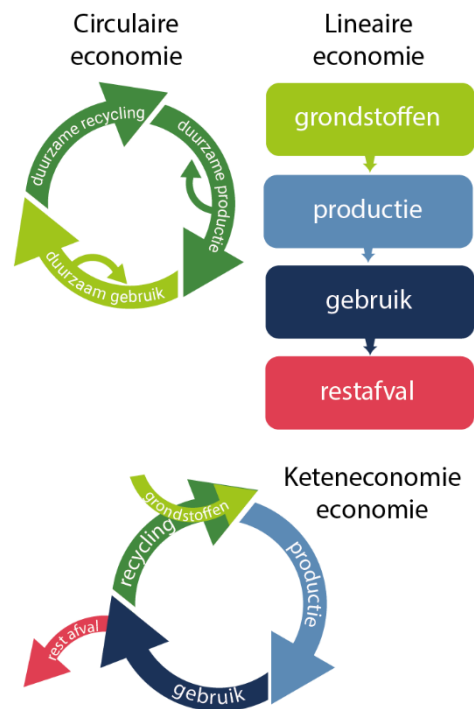
Transitie naar een circulaire economie

Op dit moment gebruiken we, in Nederland en in West Betuwe, al meer en gooien we meer weg dan dat de aarde aankan. We verbruiken te veel grondstoffen. Daarmee vervuilen we ons milieu met enorme ecologische rampen als gevolg. Een duurzame oplossing is nodig.

Daarom heeft het Rijk de ambitie uitgesproken om in 2050 volledig circulair te zijn. Nederland gaat dus van een lineaire economie, waarbij we grondstoffen gebruiken om iets van te maken om weg te gooien, naar een systeem waarbij we de grondstoffen die in een product zitten opnieuw en opnieuw kunnen gebruiken. Zonder dat er afval ontstaat. Zie figuur 1.

Dit doen we nu door te recyclen. Dit is een begin en ook slechts een van de opties om grondstoffen opnieuw te gebruiken.

Dat een verandering noodzakelijk is zien we aan de stijgende grondstofprijzen. Metalen en hout worden aan de ene kant duurder en aan de andere kant gooien we heel veel grondstoffen weg. Naast de rijksoverheid is ook de gemeente aan zet om hier gevolg aan te geven.

Figuur 1 van lineair naar circulair

Wat is circulair?

Er bestaat geen algemene circulaire oplossing voor al onze opgaves. Wel zijn er strategieën om te komen tot een circulaire oplossing. Hieronder worden er twee geïntroduceerd die kunnen worden toegepast op product (of object) niveau. Bijvoorbeeld voor de ontwikkeling van een gebouw, een koffiebeker of aanschaf van wasmiddel.

10-R Ladder

De eerste is de 10-R ladder, of ladder van Lansink. Zie figuur 2. Deze bestaat uit drie gedeeltes: het ontwerp van het product, levensduur van een product verlengen en het nuttig toepassen van overgebleven materialen.

Het ontwerp

Het bovenste gedeelte van de ladder (vermijden, verminderen en heroverwegen) gaat om de vraag of je dit product wel nodig hebt. Is er een andere oplossing? Is echt deze hoeveelheid nodig? En wat als we het nu anders doen, kan het dan met minder materiaal?

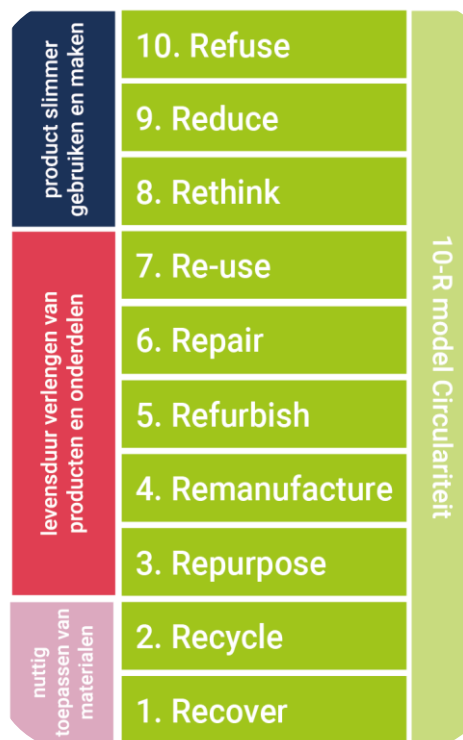
De levensduur

Het middelste gedeelte gaat over hergebruik (opnieuw gebruiken, repareren, renoveren, herfabriceren en herbestemmen). Bij het ontwerp is het belangrijk ook alvast te kijken wat je er later mee kan.

Nuttige laatste toepassing

Recycling, het terugbrengen van een product tot grondstof, staat hier bijna helemaal onderaan, net boven het verbranden van je materiaal om de opgeslagen energie eruit terug te winnen.

Hoe hoger op de R-Ladder hoe meer circulaire impact wordt gemaakt. Wat de hoogste trede is verschilt per project.

Figuur 2 10-R model

Hergebruikte laadpaal

De laadpalen voor elektrische auto's bij het gemeentehuis in Geldermalsen hebben een opvallende vorm. Een bekende vorm ook voor mensen die vroeger wel een pech hadden met hun fossiele brandstofauto: dit zijn namelijk oude ANWB praatpalen! Ooit afgedankt en nu opnieuw ingezet (repurpose/rethink). Een mooi voorbeeld van circulair denken via de R-ladder

Daarnaast zijn er vier manieren waarop een product (object of gebouw) circulair kan zijn door:

- Uitval (en daarmee afval) te voorkomen.
- Gebruik te maken van beschikbare materialen.
- Remontabel en flexibel te ontwerpen.
- Gebruik te maken van biobased grondstoffen.

Deze vier strategieën voor circulariteit zorgen ervoor dat we grip houden op ons grondstoffen gebruik en zo circulair mogelijk werken. De vier strategieën werken versterkend omdat elk van de vier strategieën op een andere manier bijdraagt aan de ambitie om verspillen van materialen te voorkomen. Daarbij is het van belang dat er een evenwicht wordt gevonden in het toepassen van de vier strategieën. De inzet op één strategie is niet voldoende. Er moet met het oog op de toekomst ook gekeken worden naar een combinatie van strategieën. Flexibiliteit in combinatie met *biobased* is bijvoorbeeld een nog meer circulaire oplossing dan het toepassen van één van deze twee strategieën.

Deze vier strategieën in combinatie met de 10-R ladder geven grip op circulariteit en een mogelijkheid om te sturen op de ontwikkeling.

Deze strategieën geven een invulling aan circulariteit en hoe we maatschappelijk verantwoord kunnen inkopen, zoals in ons inkoopbeleid staat.

Circulaire ketens

Circulair denken is ook het denken in kringlopen. Hoe zorgen we ervoor dat we kringlopen van materialen kunnen sluiten zodat materialen en voedingsstoffen terugkomen. Zodat deze niet verloren gaan.

We onderscheiden twee soorten kringlopen:

- een technische kringloop en;
- een biologische kringloop.

De technische kringloop gaat over elektronische apparaten, gebouwen en gebruiksoBJECTEN. Hierin gaan bedrijven samenwerken in een keten waarbij het restproduct van de ene fabrikant een grondstof is voor de andere. Om de keten te sluiten worden producten zo ontworpen dat er na gebruik weer iets nieuws mee kan worden gemaakt. Hierdoor ontstaan ketens die er voorzorgen dat er geen materiaal onbenut blijft. Zie het voorbeeld van de AVRI in het kader hiernaast.

De andere kant van het model gaat over onze natuur, die van zichzelf al een kringloop is. Het is onze taak om ervoor te zorgen dat dit ook zo blijft.

Met circulaire ketens hebben we het vaak ook over het sluiten van de kringloop, het vertragen van de kringloop en het verkleinen van de kringloop (closing the loop, slowing the loop en narrowing the loop). Deze 3 termen komen terug in de 10-R ladder. Met het sluiten van de keten zorgen we ervoor dat er geen afval ontstaat. Het vertragen van de kringloop van materialen en spullen doen we door te repareren, te herfabriceren of onze spullen opnieuw te gebruiken. We verkleinen de kringloop door minder materiaal te gebruiken. Dit zijn, niet toevallig, ook de onderdelen van de 10-R ladder.

Circulariteit in de regio

De ketens van product- en grondstoffenstromen hebben een uitwerking op hoe de regionale economie werkt. Lokale kringlopen zijn het minst belastend voor het milieu.

Kringlooplandbouw is hier een goed voorbeeld van. Een circulaire regio heeft inzichtelijke welke grondstoffen waar gebruikt worden, wat er wanneer beschikbaar komt en waar het opnieuw kan worden ingezet.

Dit komt terug in de omgevingsvisie (zie kader) en het landschapontwikkelingsplan.

Figuur 3 Kringlooplandbouw (schematisch)

Verbonden partijen: AVRI

Sinds begin dit jaar zamelt de AVRI luiers en incontinentiemateriaal apart in. Dit doen we om een nieuwe technische keten te maken. Door dit afvalproduct apart in te zamelen. Zo valt het niet uit de keten en kunnen we het recyclen. Oftewel: we brengen een grondstof terug in de technische keten. Beter zou zijn om luiers zo te ontwerpen dat ze makkelijk opnieuw te gebruiken zijn (rethink/reuse).

Ook CIRTEX is een goed voorbeeld waarin de AVRI de textiel keten sluit. Door kleding en ander textiel in te zamelen kan het als grondstof opnieuw worden gebruikt. Zo sluit AVRI de keten.

Omgevingsvisie West Betuwe

De Nationale Landbouwvisie zet in op een omslag naar kringlooplandbouw voor 2030.⁶⁵ Deze in de basis circulaire bedrijfsvoering richt zich op het optimaal inzetten en hergebruiken van grondstoffen en producten en het zo veel mogelijk voorkomen van reststoffen, afval en schade aan het milieu. De ontwikkeling van kringlooplandbouw leidt tot het verlagen van de milieudruk, maar betekent tegelijkertijd het vergroten van de ruimtevraag. Dit komt omdat voor deze extensivering extra landbouwgrond nodig is.

Hoe pakt de gemeente dit aan?

Een gemeente heeft drie mogelijkheden om invloed uit te oefenen om haar ambities waar te maken:

1. Op onze eigen aanbestedingen, inkoop en beleid hebben we direct **controle**;
2. We hebben in veel ontwikkelingen een belang (zoals vergunningverlener of in samenwerkingsverbanden). Hierin zijn we bijvoorbeeld normstellend. Over deze processen hebben we **invloed**;
3. Waar we geen directe of indirecte invloed hebben is de gemeente vaak wel betrokken. Hier **faciliteren** we. Door middel van publiekscampagnes stimuleren we onze inwoners tot een bepaalde actie, bijvoorbeeld.

De drie invloedssferen staan hieronder verder toegelicht.

1. Controle

Bij aanbestedingen en inkoop waar bij we zelf diensten of producten inkopen hebben we maximaal controle over wat we in huis halen. Circulariteit staat al in ons inkoopbeleid dat u heeft vastgesteld. Hiervoor gebruiken we de vier strategieën. We werken op dit moment aan een vertaling hiervan in productgroepen.

Gemeenten zijn nu al verplicht om 10% duurzaam in te kopen. In 2023 worden alle aanbestedingen in de bouw circulair. Dit gaat u terugzien in de aanbestedingen die de gemeente in de markt zet.

Ons nieuwe gemeentehuis is een goed voorbeeld. Wij staan zelf aan het roer en zo ontstaat een fantastisch nieuw duurzaam gebouw.

2. Invloed

Klimaatbewust inkopen

De gemeente wil stappen maken naar klimaatneutrale bedrijfsvoering binnen de gemeente (zoals energie, mobiliteit en materiaal gebruik). Ondernemers worden aangespoord tot CO2-reductie. De gemeente kan dit bijvoorbeeld doen door het hergebruik van materialen en afvalreductie mee te nemen in de afweging. In dit kader wordt er gestreefd naar:

Biobased inkopen, met producten die geheel of gedeeltelijk van hernieuwbare grondstoffen zijn gemaakt.

Circulair inkopen, om productie en (her)gebruik van producten en diensten te stimuleren.

Inkoopbeleid West Betuwe 2021-2022

De gemeente heeft bij veel projecten invloed. Als stakeholder, vergunningverlener of belanghebbende. Het terugbrengen van de hoeveelheid restafval is een voorbeeld waar wij geen directe invloed op hebben. De gemeente wordt wel aangesproken op de doelstelling om in 2050 geen restafval meer te hebben. Dit is zelfs een wettelijke verplichting.

Sinds dit jaar zamelen we luiers en incontinentiemateriaal apart in. Zo verminderen we het restafval en creëren we een nieuwe kringloop.

Ook hebben we een aandeel in de KNOP. Hier kunnen inwoners onafhankelijke informatie krijgen over duurzamer leven. De KNOP geeft, bijvoorbeeld, trainingen in duurzaam boodschappen doen.

Ook werkt de gemeente West Betuwe samen met de AVRI. De ontwikkelingen rond CIRTEX zijn hier ook een goed voorbeeld van.

Als vergunningverlener kan de gemeente extra eisen stellen voor duurzaamheid. Ook in de bouw hebben wij een toetsende rol. Bij grotere bouwprojecten moeten toetsen op de milieuprestatiegebouwen (mpg). Deze norm komt in het Omgevingsplan te staan.

Ook de wens om meer natuur inclusief te bouwen valt binnen onze invloedscirkel.

3. facilitator.

De gemeente is bij uitstek de organisatie die thema's in de regio kan agenderen. Dit doen we op alle andere duurzaamheidspijlers al. Om meer duurzame energie op te wekken werken we aan de regionale energiestrategie om zo samen met partners in de gemeente de transitie te versnellen. Wij bieden het platform omdat we het belangrijk vinden. Met klimaatadaptatie doen we dit al. We voeren risicodialogen met de maatschappij om dit aan te jagen; we kunnen het ook niet alleen. Ook voeren we publiekscampagnes. We zetten, bijvoorbeeld, onze afvalhelden in het zonnetje en geven les over klimaatadaptatie.

Voor circulariteit gaan we dit ook doen: een platform bieden. Dit kan in de vorm van een inspiratie bijeenkomst voor ondernemers en het maatschappelijk middenveld. Om hen op een laagdrempelige manier kennis te laten maken met de circulaire economie.

Tot slot

De komende jaren staat er veel te gebeuren. De gemeenteraad zal beleid gaan vaststellen waar circulariteit in terug komt. De omgevingsvisie is al genoemd, net als het landschapsontwikkelingsplan. Circulariteit gaat ook terugkomen in het omgevingsplan, onze aanbestedingen en regionale samenwerking. Ook gaat circulair een belangrijke rol spelen in projecten. Het is aan de gemeenteraad om te gaan bepalen welke keuzes en afwegingen er worden gemaakt. Met deze informatienota heeft u meer inzicht in wat circulair is en wat niet, op welke manier een object circulair is en hoe activiteiten passen in de transitie naar een circulaire economie.